

“Folklorda metaforik düşüncənin semantikasi” mövzusunda respublika elmi konfransı keçirilib

Noyabrın 21-də AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında Folklor İnstitutunun təşkilatçılığı ilə “Folklorda metaforik düşüncənin semantikasi” mövzusunda respublika elmi konfransı keçirilib. Tədbirdə AMEA-nın Folklor, Fəlsəfə, Arxeologiya və Etnoqrafiya institutlarının əməkdaşları, respublikanın ali təhsil müəssisələrinin müəllim və tələbə kollektivi, doktorant və dissertantlar, o cümlədən KİV nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA Folklor İnstitutunun direktoru, akademik Muxtar İmanov qeyd edib ki, konfransın həsr olunduğu mövzu müasir folklorşünaslığın olduqca aktual istiqamətlərindən birini təşkil edir. Mövzunun aktuallığı ilk növbədə onunla şərtlənir ki, folklorun metaforik düşüncə kontekstində araşdırılması ona bütöv bir sosial-mədəni təsisat kimi daha sistemli yanaşmanı təmin etmiş olur. Atalar sözləri, tapmacalar, nağıl və lətifələr, əslində, gerçəkliyin metaforik-simvolik təzahürü kimi özündə dərin mənə qatlarını ifadə edir. Həmin mənaların araşdırılması folklor metaforik düşüncə kontekstində yanaşma əsasında mümkündür. Akademik Muxtar İmanov qeyd etdi ki, çox sevindirici haldır ki, son illər Azərbaycan folklorşünaslığında da bu istiqamətdə maraqlı tədqiqatlar aparılmaqdadır.

Sonra Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin kafedra müdiri, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Rüstəm Kamal ““Kitabi-Dədə Qorqud” eposunda nitq janrları və ritual davranışın semantikasi” mövzusunda çıxış edərək vurğulayıb ki, “Kitabi-Dədə Qorqud” kommunikativ hadisələrin, nitq aktlarının və ya nitq janrlarının təsvir olunduğu poetik sistemdir. “Kitabi-Dədə Qorqud” bütövlükdə ilkin janrlardan yaranmış, müvafiq etnik ənənədə mövcud olmuş mürəkkəb nitq janrıdır, etiket janrıdır. Nitq janrlarının bir sistem kimi öyrənilməsi M.M.Baxtinin nitq janrları nəzəriyyəsinin

və C.Ostinin performativlik nəzəriyyəsinin araşdırmaya tətbiqini mümkün edir. Məruzəçi qeyd edib ki, “Kitabi-Dədə Qorqud”un kommunikativ məkanında sistem yaradıcı nitq janrları, personajlar vardır ki, bu da öz növbəsində mətnin sosial, ritual kontekstini şərh etməyə imkan verir.

Sonra AMEA Fəlsəfə institutunun “İdrak nəzəriyyəsi” şöbəsinin müdiri, fəlsəfə üzrə elmlər doktoru, professor Füzuli Qurbanov “Folklorda metaforik düşüncəyə fəlsəfi yanaşma” mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Məruzəçi ilk növbədə metafora anlayışına Aristotelin baxışını diqqət mərkəzinə gətirdi. O, qeyd etdi ki, Aristotələ görə metafora növdən cinsə, cinsdən növə və ya növdən növə, cinsdən cinsə keçirilən və ona xas olmayan addır. Müəllif qeyd etdi ki, bu, ümumi tərifdir və bütövlükdə metaforanın fəlsəfi aspektini ifadə edir. Hər bir sahədə metaforanın özünəməxsus funksional özelliği vardır.

Daha sonra alim metafora anlayışının folklorda kəsb etdiyi özellikdən danışdı. Bildirib ki, folklorda metafora həm fikir gedişatına, həm də məqsədə aid olur. Bu zaman, metafora folklor düşüncəsində ifadə edilməli olan əsl mənənin semantik “örtüyü” funksiyasını yerinə yetirir. Bunun konkret məzmunu çatdırılmalı olan fikrin məqsədi ilə bağlı olur. Bu özəllik folklor düşüncə tərzini cəlbədicə və sosial-mədəni baxımdan faydalı edir.

Daha sonra Bakı Dövlət Universitetinin Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Kəmalə İslamzadə “Folklorda “Qocaların öldürülməsi” beynəlxalq süjetinin tarixi və etnoqrafik semantikasi” mövzusunda məruzə edib. Məruzəçi “Qocaların öldürülməsi” süjetində geniş bəhs edərək süjetin yaranmasının ictimai-tarixi səbəblərindən, bu barədə mənbələrdə öz əksini tapmış faktlardan bəhs edib. O, qeyd edib ki, bu süjet üzərində meydana gəlmiş bir

neçə Azərbaycan nağılında onun müxtəlif modifikasiyaları vardır. Həmçinin bu nağılların rus, ukrayn, belorus xalqlarındakı analogları ilə müqayisəsi motivlərin süjetəyərərək potensialının nümayiş baxımından maraqlıdır. “Qocaların öldürülməsi” süjetinin “Can əvəzinə can” beynəlxalq süjeti ilə kəşşin məqamları barədə mülahizələr qədim ibtidai adətəin rudimentlərinin ikincidə semiotik işarələr şəklində mövcudluğunu təsdiqləyir. Məruzədə qocaların öldürülməsi adətəinin metaforik semantikasi ədəd kultu və “o biri dünyaya yola salınma” ritualı ilə əlaqəli şəkildə konkret nümunələr əsasında geniş şərh olunub.

Daha sonra AMEA Folklor İnstitutunun Mifologiya şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şakir Albalyev “Metaforik düşüncə xalq ruhunun təyinedici faktoru kimi” adlı məruzə ilə çıxış edib. Müəllif bildirib ki, folklor mətnlərində dil öz ifadə imkanlarını mənsub olduğu xalqın zəngin təfəkkürü hesabına bədii təxəyyülün imkanları nisbətində genişləndirir və mövcud olan söz həmin xalqın sözə verdiyi dəyər ölçüsündə öz sahə intervallarını şəxələndirir. Dil təfəkkür hadisəsidir və o dildə danışan xalq da öz obrazlı dünyadərkənin, bədii təxəyyülünün və idrak ölçülərinin miqyasında söz vasitəsilə fikrin zəngin qatlarını açıb göstərir. Məruzəçi qeyd edib ki, metaforik düşüncə işığının inikası kimi təzahür edən söz içində söz vasitəsilə xalqımız həyatı müdrikcəsinə anlamış bir mütəfəkkir kimi çıxış edir.

Daha sonra məruzəçi bir sıra folklor nümunələrinin təmsalında folklorumuzda metaforik düşüncə hadisəsinin yetərinə əks olunduğu və hətta bədii-poetik təfəkkürdən kənarda folklor faktının olmadığı fikri irəli sürüb.

Sonda məruzələr ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılıb, suallar cavablandırılıb.

Çıxış edənələr mövzunun aktuallığını, Azərbaycan folklorunun öyrənilməsi baxımından əhəmiyyətini, bu istiqamətdə tədqiqatların davam etdirilmə zərurətini qeyd ediblər.

**AMEA Rəyasət Heyətinin
aparatı,
Mətbuat və informasiya
idarəsi,
İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsi
– Mətbuat xidməti**

№ 10 E 21
2018-ə. E.